

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Geo-hydrographia s. orbis terrarum descriptio - Cod. Ettenheim-Münster 111-116

Suevia - Ettenheim-Münster 115

Cartier, Gallus

[S.l.], [18. Jahrh.]

Sectio II.

[urn:nbn:de:bsz:31-111178](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-111178)

«Tuespa

30. *Treissa*, seu *Trax* | *Girffan* seu *Girffan* | Urbs exigua
 in Alpium Julianum seu Rhaeticarum faucibus, unde et nomen
 habet, sita ad ripam Lyii fluminis, quod ibi inter rupes angusto
 loco quoniam per fauces transit, in confinis Bavariae et Tyrolis,
 5. miliaribus ad orientem à *Campidano*. Nonnulli arbitran-
 tur eam esse *Abudiam* veterum, quod Tabula Peutingeri
 Segmento II. *Abordiam* vocat, atque 18000. passuum, id est
 4. miliaribus cum dimidiis ab *Eno* nunc *Schongavia* seu *Sionga*
 | *Sionga* | Superioris Bavariae urbe, cui est occidentalis, collocat.
 Haec iter est à *Suevia* in *Bavariam* et *Tyrolim*.

* *Alpes Juliae*, à *Julio Ca-*
esare nomen sortita.
 triplices sunt: prima
 apud *Taurinos*; alte-
 ra in *Rhaetia*; tertia
 apud *Venetos*.

In hac urbe extat celebre et antiquissimum *Benedictino-*
rum *Conventum* *S. Magni* dictum, ab eodem *S. Magno* seu *Magno-*
aldo ex *Thelonica* oriundo et *S. Columbani* et *Galli* *Bois* circa
 annum *Domini*, ut verisimilior est opinio, 646. fundatum.
 Adest etiam *Franciscanorum* *Discalceatorum* seu *Recolato-*
rum *Conventus* an. 1529. ab *Hansico* de *Knöringen* *Antistite*
Augustano in honorem *S. Stephani* excitatus. *Jesuitae*
 hic etiam habuerunt *Collegium*, quod an. 1627. *Kaufburam*
 translatum fuit.

Non procul ab urbe occurrunt *Therma* *Jullbachense*, à
Julio Caesare, quod eisdem usui fuisse dicatur, nuncupati
ditionis *Monasterii* *S. Magni*, et *Salubres* admodum, ut quae
 varias corporum male affectorum infirmitates tollant.

Reliqua, quae in regione sua possidet *Episcopus Augustanus*,
 hic annotare praetermittimus, quod de his quidquam memorabile
 dicendum haud veniat. *Supra* illius *Principatus* limites ve-
 cennimus, quod nobis sufficere videtur. *Augustam* *Vindeli-*
corum hic etiam primo loco annotavimus, non velut *Episcopi*
 hujus *ditionis* esset, quamvis olim illius fuisse ab aliquibus
 dicatur, sed quod de celebri hac *Civitate* hic quam alibi
 disserere commodius nobis visum sit.

sectio II.

De Regionibus et Dominis, quae in
Risa seu Rhoetiensi Bago occurrunt.

Risa seu *Rhoetiensis Bago* | *Dioff* seu *Im Kirb* | *vetus* *Ca-*
gor | *Gai* seu *Altor Gai* | *est in Nordgavia Nordgavia* *Ba-*
gus est | *sin Altor Gai* | *in Nordgavia Nordgavia* | *in Franconia*
confinis *Situs*, quae olim, si non totus, saltem ex parte
Nordgaviae accessus fuit. In eo praecipue numerantur
Comitatus seu *Dynastia* *Gravenecensis* | *Gravenec* | *Co-*
mitatus *Bappenheimensis*; *Comitatus* seu *Principatus* *Oetting-*
gensis, quae quaedam *Urbes*, *Imperiales* et *Monasteria* conti-
 nentur. De quibus hic agere animus est.

§. I.

De Comitatus Gravenecensi
et Bappenheimensi.

Comitatus Gravenecensis | *Sin Graßpfaß* | *Gravenec* |
Situs est ad *Danubium* *Nordlingam* inter et *Dillingam*.
 In eo occurrunt *Eglinga* | *Eglingam* | *Urbs* exigua, in qua
Comites residere soliti fuerunt. Haec titulo *emtionis* modo perti-
 net ad *Principem* de *Ture* et *Tunis* | *Sing* | *Non* | *Syon* | *Und* | *Pa-*

Lib: / Supremum in Imperio et Lib: Belgio Veredariorum Magistrum ab an. 1723.

Comitatus Pappenheimensis: in Graffschafft Parganfrim: confinisset ad Orientem et Septentrionem Franconia, ad Occidentem Comitatus seu Principatus Cettingensi; et ad Austrum Ducatus Nollburgico. Hic notatur Pappenheimium Ubs exigua et Comitatus, cui nomen tribuit, Metropolis in Franconia confinisset et tractu Hanenhamiensi: (Gannhamm:) ad ripam Alamanni, seu Almonis, item Altimola, et Altimonii: (Altmühl:) fluvii sita. An. 1633. Suesi illam obsederunt et brevi obtinuerunt, postquam presidarii se in Arcem receperunt, quam et post strenuam defensionem, obtento Discepoli libero, eidem tradiderunt. Duobus post annis Casarei Suesos demum ea ea pepulerunt.

Ad Comites Pappenheimenses etiam pertinet Dominium Westingense situm trans Danubium et ad ejus dexteram ripam in Risa seu Rhoezia Trans-Danubiana, ubi occurrit Westinga: (Wostingon:) Ubs parva cum arce 3. miliaribus ad Orientem a Dillinga et 2. ad Austrum a Werdia seu Donavestia.

Ad eos quoque pertinet Arx et Sitas Potensteinensis posita ad Flumen: (Flor:) flumen Comitatum Rechenbergensem inter et Principatum Campidonensem, q. Comites Pappenheimenses sunt Hereditarii Imperii Germanici Marschalli, qua dignitas Seniori familiae semper competit.

Miliaribus et dimidiis à Pappenheimis in Saralefeldia: (Sara-nonfeld:) vicinis Cassorum occurrit Heidenheimium Ubs Marchioni Onoldino: (Marggrafon von Onolpfaß seu Onpfaß:) subdita. Primitus fuit hic Monasterium Benedictinum à S. Wunibaldo S. Richardi Anglorum Regis filio, et S. Wilibaldi primi Aystettensis Episcopi necnon S. Walpurgis Virginis et Abbatissa fratre conditum an. ch. 750. in quo styffe primus Abbas fuit. Initio locus hic vastus omnino erat, necnon spinetis ac dumetis horridus, multoque labore fuit opus, ut aptus fieret, in quo Monasterium construere valeat. Acutis dein hinc ~~et~~ et illinc viris doctis et ad Infidelium conversionem apprime comparatis, in illo cum ipsi Monasticam vitam sub Regula S. Benedicti coepit agere vitam; cuiusque postmodum religionis et devotionis causa undique huc confluerunt fideles, domosque sibi edificarent, tandem locus in urbem surrexit, quo ab Ethnicorum vicinis ad fidem conversis nomine Fridonfrim, id est, Ethnicorum patria nuncupata est, quod vocabulum latine Heidenheimium redditum fuit.

Mortuo Wunibaldo S. Wilibaldo eius fratre sorore sua S. Walpurgam Monasterio, in quo et Moniales, separatim tamen à Monachis, erant, praefecit, cui ipsa 16. annorum spatio nempe usque ad obitum suum, qui an. 777. accidit, laudabiliter praefuit. Tum Geronus S. Wilibaldi in Episcopatu Aychstadiensi Successor, Monachis exturbatis Canonicos Regni seculares substituit. At Gebardus II. vigesimus secundus Aychstadiensis Episcopus an. 1125. electus annuente Summo Pontifice Eugenio III. ejectis secularibus Sacerdotibus Monachis demum tradidit incolendum, aut saltem prout quibusdam Scriptoribus placet: dum tradere pararet, morte, qua

q. verum ab an. 1692. Principali Monasterio Campidonensi abjecta fuit

an. 1148. evenit, preventus fuit: ejus Successor Burchardus Monachos
denique exturbavit, vel potius quidam colunt, piam predecessoris sui
intentionem Eugenique III. Papa jussu contemnens Canonicos
Sculares retinuit; sed eo ab Eugenio Papa ~~revertente~~ an. 1193. re-
auctorato, sub Conrado illius Successore Benedictini pulsus Saeculari-
dotibus secularibus reductifuit, quos tandem Saeculo XVI. Lu-
theranismus eiecit, Monasteriumque una cum suis praedictis Mar-
chionis onoldini sine adjeit.

§. II.

De Comitatu seu Principatu Oettingensi,
necnon
Urbibus et Monasteriis, quae in illius tractu
occurrunt.

Comitatus seu Principatus Oettingensis: In Graffschafft
des Fürstenthums Oetting: limites habet ad septentrionem
et orientem Franconiam; ad Meridiem Ducatum Neobur-
gicum, et ad Occidentem Ducatum Wirtembergicum. Ejus
longitudo est circiter 8. latitudo vero 4. miliarium, et ambitus
20. Inter Comites Oettingenses quoddam Alsatia Landgra-
fios fuisse memoria proditum est, quando autem hac digni-
tate fulserint, incertum. [¶] Bina sunt illorum pri-
maria familia Oettingensis nempe seu Principalis, et Wal-
lersteinensis Comitum Ducatus: haec iterum dividitur in
tres collaterales Stirpes Spilbergensem scilicet Wallersteinen-
sem propriam, et Baldersensem. Familia Principalis seu
Oettingensis septem totius Comitatus partes possidet, reli-
qua vero quinque Ducat. [¶] Ubi an. 1431. ultimus
Oettingensis Princeps Albertus Ernestus II. à vivis excessit, ha-
rum ditiorum heredem testamentis reliquit Antonium Carolum
ex juniori Wallersteinensi Comitum Stirpe, quarum ipse sta-
tim possessionem apprehendit, sibi que à subditis fidei juramen-
tum seu, ut ajunt, homagium praestari curavit. Testamen-
tum hoc agere ferentes Franciscus Albertus Spilbergensis valuit
post demortuum Principem Senior familia, et Carolus Antonius
Wilhelmus Baldersensis Comites, idud vi factorum gentilitio-
rum an. 1722. inter predecessores suos exactorum iuramentum fa-
cere conati sunt, causaque ad Imperatorem Carolum VI. Delata
haec in hereditatis suae possessione confirmatus est, Actores
autem ad petitorium remissi, quod forte adhuc prosequuntur.
Interim familia Spilbergensis an. 1734. ab eodem Imperatore
Principali dignitate aucta fuit. [¶] Notantur hic

1° Oettinga seu Ottinga et Otinga: Oetting, Otingen, et
Oeting: Metropolis totius Comitatus, à qua et ipse nomen habet,
cum Urbe in confinis Franconia ad Verniam: Wronitz: in
flumen posita 2. miliaribus ad septentrionem à Nordlinga,
et 9. ad Austrum à Norimberga. In ea residere solet Prin-
ceps Oettingensis. Civis partim Catholica partim Lutherana
Secta colunt. Jesuita hic habent residentiam ab an. 1648.

2° Spilberga: Ogielbrog: Castellum cum Dynastia in mon-
te positum 3. miliaribus ad Euro-Aquilone-Merem ab Oettinga,
duobus ad orientem à Frudinga inferiori, et uno ad
septentrionem ab Heidenhemis. [¶] Olin Castellum hoc Dor-

mus natalis fuit Baranum Spilbergenium, sed an. 1493. ad familiam Oettingensem peruenit, penes quam haecenus permansit, cuius et nomen gerit. An. 1734. quod primum an- notarium, Comes Spilbergensis ab Imperatore Carolo VI. Romani Imperii Princeps declaratus fuit.

3° Wallersteinium |: Wallerstein, seu Waldmuffin, alias etiam, sed male, Wallmuffin: | Urbs cum Castro et Dynastia inter Oettingam, Nördlingam et Boffingam urbes posita ad Egram |: Egra: | fluvii ripam in eodem posita. Castrum Succi an. 1648. ceciderunt, quod postmodum restauratum fuit. Ab hac urbe ramus Comitum Oettingensis prosapia nomen trahit, cuius Caput modo Princeps Oettingensis est.

4° Baldernum |: Baldern seu Jofon = Baldern: | Castrum cum Dynastia Elwangam inter et Nördlingam miliaris quadrate à Saurigine facta |: Jagst seu Jufft: | fluvii posita. Ab eo tertia Oettingenium Comitum prosapia nomen habet. Ad eandem pertinet quoque Katzensteinium |: Katzenstein: | vetus Castrum Nördlingam inter et Dillingam in monte posita. An. 1737. vulgatum fuit in eo magnum recondi thesaurum, quem Lemures custodirent. Hinc acutus Capucinus quidam, qui inuitus hos custodes caperebat: post Surtinos huius boni viri labores et artis hae experimenta, variisque sparsis rumoribus et fabulis, tandem incrementa Lemurum vestigia produsse, dicuntur.

5° Boffinga |: Boffingam seu Boffdingam: | urbs libera Imperialis ad Egram |: Egra: | fluvium in solo fertili sita 2. miliaribus ad orientem à Nördlinga, et totidem ad Austrum à Dinkelsbula. ovalem figuram refert, et undique montibus circumdatur. Cives Lutheri dogmata sectantur.

6° Nördlinga, Nördlinga, et Nördlinga |: Nördlingam, Nördlingam et Nördlingam: | spectabilis, vetustissima et libera Imperii urbs sita ad Egram fluvium, qui illam magno lanificum, Coriariorum, et Tintorum commodo et utilitate perficit, et fons in Imperatoris Regi Rhoetiensis centro, necnon in fertili et pasuis abundante solo 1½ miliaribus ad Austrum ab Oettinga, sub gradu long. 32. m. 30. lat. 48. m. 49.

Quidam illius nomen derivant à Tiberio Nerone, qui sub Imperatore Augusto adversus Vindelicos Castra huc metatus fuisse, urbisque fundamenta 18. ante Christum annis percipere dicitur. At alii à vicina Nordgavia Nördlingam vocatam fuisse volunt. Alii iterum nomen illius deducunt à Nobili quadam Nördlingorum prosapia, qui in Nordgavia commorantes junctis habitacionibus huc urbem fecerunt. Sunt etiam qui putant illam à Aras Glarias seu Glarianos dictam fuisse ab Aris, quos ibidem Flavius Vespasianus circa an. Chr. 72. consecravit. Rotundam figuram exhibet, ejusque interior ambitus ad 3100. exterior vero ad 9395. passus porrigitur.

Antiquitas non eo, quo nunc est, loco stetit, sed partim in monte et partim in ejus clivo ad Egram fluvium usque protense sita erat: ubi autem an. 1238. una cum Tabulario huc, seu, ut vocant, Archivis tota exceptis destruxat 16. domibus incendio perisset, tum in valle, in qua modo est, reaedificata fuit.

Ex documentis fide dignis habetur urbem hanc saeculo IX. ad
 quamdam Nobilem Matronam, cui nomen Windpura erat
 pertinuisse, quam ipsa opitulante filio suo Sventopulco ab
 Arnulpho Imperatore obtinuit, ac postmodum pro Wambdinga
 cum Episcopo Ratisbonensi permutavit, sub cuius dominio
 aliquandiu stetit, donec tandem an. 1000. ab episcopo po-
 testate liberata immediata subiecta fuit Imperio,
 tum ei Imperatores Praefectos dederunt, quos deinde Im-
 perator Ludovicus Bavarus an. 1327. abstulit, usque
 regimen soli illius Magistratui reliquit.

Excelsis moenibus validis turribus et propugnaculis ad-
 ritum antiquum comparatis instructa est. In huius
 nis Hispania bello aliquot munimentis aucta fuit,
 quo Conulorum Francionici et Svecici quodammodo propu-
 gnaculum esset adversus Gallos et Bavaros.

Ad eam per quinque portas aditus patet. In illa quo-
 que videntur mensurae Ecclesia S. Mariae Magdalena,
 cuius formicem 22. columnae sustentant, et Ecclesia Geor-
 gii, cuius Campanile inter altissima totius Germaniae Cam-
 panilia reputatur, item Atramentarium, Basilica
 civilis, et Nosocomium, p. Olim in ea etiam fuit S. S.
 Minorum Recollectorum Conventus, quem Lutheranismus,
 qui jam an. 1520. à Civibus adoptatus fuit, abolevit, atque
 in horreum converti fecit.

Ut ut urbs haec Lutheri dog-
 mata admisit, Smalcaldico tamen Protestantium foederi
 manus dare renuit, unde postmodum cum ab episcopo, tum
 dein à Caesare, quod fidei formulare Interim dictum sus-
 cipere ~~renuit~~ detulit, multum vexata fuit. In 30.
 annorum bello etiam adversa quoque perpeffa est, cuius
 rei non tantum plura sustulit militum hyberna, sed et
 an. 1634. post gravem obsidionem, impetibusque in nu-
 ros hostibus septies repulsis, tandem se Ferdinando III. Ro-
 manorum Regi dedere coacta fuit, postquam nempe non
 procul ab ea Sveci eidem supplicias ferre volentes ab illo pe-
 nitus devicti fuerunt. Tanta autem fuit Regis huius in ipsam
 clementia, ut non modo liberam Imperii urbem deinceps esse
 permisit, sed et liberam religionis exercitium eidem reli-
 querit.

An. 1645. Galli, Bavaris prope pagum Al-
 hemium | Alroffium | caesis, illam ad amplectendam neutra-
 litatem induxerunt, ac post illorum discessum Bavaris
 eam occupaverunt. Anno sequenti Suecorum suscepit
 praesidium. An. 1647. Bavaris inopinatè illam adorti
 sunt, et ignivomis globis, quos Bombos | Bombas | vocant,
 incendunt, adeò, ut quarta et praecipua illius pars in vine-
 res redacta fuerit. Haec aliisque satis frequentia fata
 urbem hanc in deteriore adduxerunt conditionem, co-
 rumpque et pannorum, quod in ea florebat, commercio
 praevarerunt.

70 Wambdinga, Wendinga | Wambdingen, Wambding,
 Wending, et Wendingen: | Urbs cum Castro milliario
 ad orientem à Nordlinga. Initio Oettingensium

Comitum fuit, qui illam cum suo Districtu an. 1467. Bavariae Duci Ludovico vendiderunt, à quo tempore penes Bavariae Duces permansit. Vetus ecclesia hinc fundum eam esse petendunt Ratisbonenses Episcopi, illamque pro tali semper agnoscerunt Bavariae Duces usque ad Ferdinandi Mariae obitum, qui evenit an. 1579. tum enim apud ejus haereditarios hujusmodi agendis defuit.

Urbs non admodum ampla est, sed tamen elegans, in cuius tractu optima sunt piscinae. Aliquot centenis ab ea passibus salubre occurrit Balneum, quod variis morbis medetur. An. 1703. sub veris initium urbem hanc occupaverunt Caesarei, balneumque istud penitus peremerunt; at ingruente hyeme, cum Bavari circa Donavestiam castra posuissent, illam denuo evanaverunt; tum an. 1704. 8. Jan. Galli eam possidendo munierunt, unde exursionibus suis et pecuniarum exactionibus Francones et Suevoes Cisalpinis admodum molesti fuerunt, ubi verò propè Scheibenbergam Godefridi feliciter pugnavissent, tum Gallos, qui in hac urbe erant, animus defuit, salutemque in fuga quaesiverunt.

8. Deckingum: Dechingon seu Döfchingon: Oppidum seu urbs exigua necnon celebre et perantiquum Benedictinorum Conventum in extrema Rhoetia ora summo colle positum, à quo totius Comitatus Oettingensis regio videri potest, non procul ab antiquo Comitum Oettingensium Castro, jam aetate Julii Caesaris extincto, quod vulgò Hornburgum appellant, situm miliarium ad Austrum à Nordlinga.

De primâ illius fundatione nihil constat; Atamen jam ante Saulum XI. extitisse patet ex Diplomate S. Henrici Imperatoris Francoforti 8. Idus Octob. Indict. XV. an. Domini 1047. edito, in quo illius praedicti ab ipso ditati Advocatiam Episcopatus Bambergensi tradidit. Postea variis ingruentibus, quo Imperium turbaverunt, bellis, praesertim iis temporibus, ubi Sacerdotium inter et Imperium schisma fuit, Monasterium istud ad summam egestatem et omnimodam desolationem redactum est, in qua mansit usque ad tempora S. Othonis ex Comite Andecensi et Imperatoris Cancellaris Episcopi Bambergensis VIII. et Comenianorum Apostoli, qui illud restituit et quasi de novo fundavit ac dotavit.

Verum haec S. Othonis restauratio haud diu subsistit, statim enim periculossima adfuerunt tempora, quibus rapinis, depredationibus, terrarum depopulationibus, incendiis, bellis, latrocinis, p.p. omnia fieri inylata. In eam sortem luctuosam et hoc Conventum devenit, cujus proinde redditus adeo imminuti fuerunt, ut ex iis Monachi commode sustentari nequiverint; hinc illorum egestatem sublevaturi Episcopi quidam et Magnates, qui etiam illorum Monasterii status reformaretur, atque ibidem Des Studiosius describitur, Saulis XIII. et XIV. varia Barochiales ecclesiae eidem adjunctae, seu, ut ajunt, incorporatae fuerunt. An. 1512. in vigilia S. Apostolorum Simonis et Judae ex

incensam habitantium Monasterium itud totum incendio-
perit; et mox restauratum fuit, hodieque adhuc floret.

9° Christigastense Monasterium palias Hortus Christi
nuncupatum [Christgastan:] Cartusianum, 2. miliaris
ad occidentem a Beckingo situm, quod Comites Sallingen-
ses circa an. Chr. 1347. fundarunt. Saluumque ac integrum
perstitit usque ad infamta illa mutata Religionis tempo-
ra; tum enim unus ex his Comitibus Lutheranismum am-
plexus illud Cartusianis proscriptis totum sui iuris fecit. Re
ad Superioram Spirensis Imperii Cameram an. 1599. per
Cartusianos delata, illius sententia et Decretis Comiti in-
iunctum fuit, ut his Monachis illud restitueret, at senten-
tia hac executioni haud mandari potuit. tandem an. 1650.
auctoritate Ferdinandi II. Imperatoris demum recuperatum
fuit: verum an. 1648. vi pacis Westphalicae Cartusiani
iterum exartificerunt, abrueruntque Coenobium Comiti seu
Principi Sallingensi traditum. Nunc penes Subversum
negligitur.

10° Neresheimium [Neresheim:] elegans ac percelebre
Benedictinorum Coenobium in Bavi Rhodensis tractu
quodam, quem ob soli admodum arenosi sterilita-
tem Iuri [Campi] [Säntfeld:] appellatione notant,
prope ejusdem loci nominis Oppidum in peramoeno
colle tribus miliaris ad Asium a Nordlinga cis nemus,
Borffianum silicet situm. Eius primaria origo per
antiqua est, atque primitus fundatum dicitur an. Chr.
777. a Thapilone Rogorum Rege; cumque ab Hunnis
totam postea circumquaque regionem flamma ferro-
que plerumque terribiliter infestantibus penitus exsi-
sum fuisset, anno 1095. de novo fundatum ac amplif-
simè dotatum legitur ab Hartmanno Dillingenti Co-
mite et uxore ipsius Adelheide Comitissa Kyburgensi, ac
citique duodecim ex Zurfaltensi Monasterio Monachi,
qui ibidem Deo inservirent, ac Monasticam disciplinam
instituerent.

Ceterum frequentibus incendiis non tam à casu fortuito
quam ab hostibus illatis Coenobium hoc gravissima pertulit
damna: nam quo tempore Gibellinorum et Guelforum
pestes exorta, longe lateque Ravire, ferro, flamma, vasti-
tate undique grassari coeperunt, in pleisque Urbibus na-
ta inter Ecclesiasticos et Laicos dissensiones et turba, illis
Pontifici, his Imperatori adherentibus. Hinc accidit, ut
an. Chr. 1246. Conradus Caesar, qui per patris Frederici absen-
tiam Germania preerat, ex odio in Hartmannum et Alber-
tum Dillinge Comites, qui in fide Pontificum permanerant,
Neresheimensem Ecclesiam, et anno sequenti, cum iterum ibidem
castra ponisset, adjacentia quoque lucenderet. Denique ubi
idem Rex an. 1249. tertia vice Castra sua in Neresheimensi
territorio collocavit, tum Henricus Burgovia Marchis Castrum
et Ecclesiam lucendit.

* Gibellini et Guelfi
sunt duarum famosa-
rum factionum nomina,
quarum in historia fe-
quens est memoria, et
qua per 200, et quod
exsuperat, annos, quibus
Summos Pontifices inter
et Imperatores Germa-
nos graves vigere discor-
dia, Italiam et Germa-
niam conturbaverunt.
Guelfi à Pontificum par-
tibus stabant, Gibellini
vero Imperatorum causam
tuabantur.

circa horum binorum nomi-
 num originem varia sunt Scip-
 tonum opiniones. Quidam v-
 lunt ea sub Frederico I. exor-
 ta fuisse, non in Germania contra
 provenisse. Alii eorum n-
 originem sub Frederico II. an.
 Statuunt, eaque a duobus ti.
 fratribus Germania orium-
 dis deducunt, quorum unus
 qualphus, qui pro Gorgo-
 rio papa IX. fuit, alter
 Gibelus, qui a partibus
 Imperatoris stetit, voca-
 ti fieri. Iterum alii
 illa a duobus potentibus
 Germania familiis deri-
 vant, quae sub Henrico V.
 floruerunt, quarum una,
 i qua Henrici ortum du-
 xere, Wibelingensis; al-
 tera, i qua potentes Du-
 ces posside, quelfensis
Altorfiana nuncupata
 fuerunt. Itali quo-
 que nomina haec iusta
 linguam suam satis inop-
 te interpretantur, ajunt
 qua, quod quelfi velut
quadatori di fa id est,
fiduci custodes, quod lute-
 lia fidem tuerentur, gi-
bellini vero a quida belli-
quadatori di Bataglia, id
 est, Duce belli dicti fue-
 rint.
 At verisimilimum est
 quod aliis placet, scilicet,
 papam Innocentium II.
 Conradus III. Imperatori,
 cui erat infensus, opposuit
 se Henricum cognomento
Leonem superbum
 Bavariae et Saxoniae Du-
 cem una cum fratre suo
Welfone, a quoque adver-
 sus ipsum instigasse, qui
 buste locum dedit Roge-
 rius Siciliae Dominor, ut
 tantum eadem in germa-
 nia facerent negotiis
 quo impediretur, bus
 ne in Italiam veniret.

Cum itaque Imperii turbas et dispersiones tot undique foeda
 lamora patran, rapinas, incendia, cadibique funera fieri
 conspiceret Albertus Dillingo Comes, Coenobium Neresheimense
 contra frequentes hostium insultus valis et propugnaculis mun-
 dit an. Chr. 1250. Obiit ipse
 an. 1257. patre Hartmanno adhuc superstite, qui et anno sequen-
 ti 1258. vivere desuit, tumque Lubovicus Oettinge Comes Neres-
 heimium cum omnibus ad idem pertinentibus occupavit; atque
 hinc praedicti Comites etiam hujus loci advocati evaserunt.
 Post non multos annos nempe 1261. ciriter idem Monaste-
 rium rursus flammis absumentum fuit, quod demum succidit an. 1389.
 Abbates quoque illius varia saepe fortuna nisi sunt
 diversa a vicinis populi, capti etiam semel ac iterum, et una
 cum conventu in exilium acti, dum eorum praedia et possess-
 ionez interim ferro igneque hostiliter vastarentur.
 ii. Giengen: Giengen seu Gogon: Rugi Rhodici Urbis vi-
 qua et Imperialis in tractu Heidenheimensi ad Brentium
 i. Brentz: fluvium, non procul a Dambio sita s. miliaris
 ad Afriam a Nordlinga, et 2. etiam ad Afriam a Nereshe-
 imis versus Ulmanam. Quidam arbitrantur eam esse Ho-
 lomai Rinsianam; volunt alii Romanos etiam ibidem
 habuisse munimentum, quod postea versum est in Ecclesiam
 in qua lapis adhuc conspicitur cum hac inscriptione: In H.
DD. Apollini Gyanno Bajenus Victor et Bajenus Victo-
rinis, fil. eius ex iussu signum cum base. alique lapides cum
 figuris. In illius solo etiam vetera quaedam munimenta
 reperti dicuntur.
 Hujus Urbis jam an. 1250. fit mentio, et an. 1307. una
 cum aliis Imperii Civitatibus Alberto I. Imperatori foede-
 re juncta legitur. Carolus IV. autem an. 1354. eam Comi-
 tibus de Halffenstein in feudum hereditarium tradidit; ni-
 hilominus an. 1381. demum in Acheranarum et Suericarum
 Urbium foedere reperitur, et an. 1387. Henricus Impera-
 tor eam una cum aliis Urbibus immediate Imperio subjec-
 tam declaravit, unde verisimile est, quod permissis liberta-
 tem suam ab his Comitibus redemerit. Postmodum semper
 penes Imperium mansit. In 30. annorum bello post
 palium Nordlingense, ubi Suae cari fuerunt, Caesari Urbem
 hanc funditus caederunt. Cives omnes Confessionem Augus-
 tanam sequuntur.

sectio III.

De Elvae seu Principatu ac Dominio Elvaei,
 Comitatu Reichbergensi, et Urbibus Imperialibus in
 illorum tractibus, aut circa eodem occurrentibus.
 Tribus §§. Sectionem hanc absolvemus, in quorum
 primo de Elvaei Principatu ac Dominio agemus; in
 secundo Comitatum Reichbergensem, et quae ad illum
 pertinent expendemus; denique in tertio de Ubi-
 bus Imperialibus, quae in illorum districtibus aut circa
 eodem occurrunt, tractabimus.